

Neva Abdurahmanova¹¹⁵
HÜSEYN KÜRDOĞLU YARADICILIĞINDA
VƏTƏNPƏRVƏRLİK

Olduqca geniş mənaya malik olan vətənpərvərlik anlayışı özündə müxtəlif səviyyə və istiqamətlərdə vətənə, millətə sevgi hissini, ona xidmət etmək məsuliyyətini birləşdirsə də, bunların zirvəsində Vətən üçün ölümə hazır olmaq vəzifəsi dayanır. Bu, vətənpərvərliyin ən uca və ali formasıdır. Bəşər övladı Vətənə xidmət etməyin bundan uca zirvəsini tanımır.

Vətənpərvərlik məsələsi cəmiyyətdə daim aktual olmuş, bu gün də aktual olaraq qalır. Millətin vətənpərvərliyi onun tamlığının, bütövlüyünün təməlidir. Bir xalqın, millətin vətənpərvərlik şüuru onun digər xalqlar və millətlər tərəfindən qəbul edilməsi, tanınması, hörmətlə qarşılanması, ən əsası isə o xalqın yaratdığı dövlətin bütövlüyü, varlığı, suverenliyi ilə ölçülür. Doğma yurdumuz Azərbaycanın igid, cəsur oğulları, qeyrətli qızları həmişə vətənpərvər olmuş, yadelli işğalçılara qarşı qəhrəmancasına mübarizə apararaq torpağı düşmən ayağına verməmişlər. Doğma yurd üçün ömürlərini fəda etməklə əsl vətənpərvərlik göstərmiş, şərəfli iz qoyub getmişlər.

1990-cı illər Azərbaycan poeziyasında yurd itkisi mövzusu Hüseyn Kürdoğlu yaradıcılığının əsas leytmotivi idi. H.Kürdoğlu üçün «Qarabağ mövzusu, vətən həsrəti yaradıcılığının başlıca mövzusunə çevrildi. Bu mövzuda şairin yaradıcılığı yeni keyfiyyətlər tapdı. Bədii ifadə və təsvir vasitələri, lirik obrazlar sistemi və s. şairin qələmində yeni məzmununda, yeni çalarda təzahür etməyə başladı. Dövrün hadisələrinə uyğun mövzular – narahat bəşəri hisslər, həqiqət axtarışları, vətənə məhəbbət, vətən həsrəti və s. bu lirikanın başlıca qayəsində çevrildi. Şair gündəlik həyatda baş verən reallıqları səmimi duyğularla işıqlandırır və bənzərsiz şair təxəyyülünə uyğun mənalandırır, yeni rəng çalarları ilə əks etdirirdi»

«Laçından yağı keçməz, / Namərd ayağı keçməz, / Dərələr məzar olar, / Xınzır bu dağı keçməz», - yazan H.Kürdoğlunun poeziyası üçün inilti, sızıltı, bir sözlə minor notlar xarakterik deyil. Şair nədən yazır-yazsın, dərdi hansı tərəfdən dilləndirir dilləndirsən mübarizə ruhunu, mübarizə ovqatını əsirgəmir. Qarabağ faciəsinin şair qəlbində yaratdığı təlatüm və döyüş əzmi, mübarizlik duyğusu bu yaradıcılıqda qoşa qanad kimidir. H.Kürdoğlu o şairlərdən oldu ki, vətənin ürcah olduğu bu dərdi içindən keçirdi, ona ürəyinin bir parçası kimi yandı. Ömrünün sonuna kimi yurd itkisinə dözdü, dərd qəddini əydi, ürəyini, qəlbini kədərlə, nisgillə, ələmlə yüklədi.

Hicran dustağıyam altmış yaşında,
Kaş ki, bir də görəm mən Qarabağı.
Qazalar qəbrimi Kirsin başında,
Təzə ad qoyalar: «Kürdoğlu dağı».
Bəlkə Qarabağı görəm doyunca,
Baxam camalına dünya boyunca (1.24)

Bunlar şairin gəlişi gözəl poetik ifadələri deyil, bunlar yurd həsrəti çəkən bir ürəyin qanı ilə qələmə alınmış bədii həqiqətlər var. :

Sinəsində vətən dağı, vətən yarası gəzdirən, ata yurdu Laçının düşmənlər tərəfindən dağım-dağım dağıldılması şairi için-için yandırdı. Şeirlərdən başlayan vətən məhəbbəti və bu tükənməz məhəbbətin xəyalı fonunda oxucu düşmən tapdığı altında inləyən Laçını, Kəlbəcəri, Qubadlı yaylaqlarını, Sarıbaba, Dəli dağ, İşıqlı dağlarını, digər obaları, elləri, kəndləri seyr edir. Laçın düşmən caynağına keçəndən sonra onun qələmə aldığı dördlükələrdə də dərin yurd nisgili var. Laçın dağlarının yağı düşmənin tapdığı qalması poetik qəhrəmanı da, müəllifi də dərin mənəvi sarsıntılara düşər etdir, şerlərinə ağır həsrət nəğməsi, hüzn, əzab hakimş mütləqə çevrilir.

H.Kürdoğlunun 1990-cı illər yaradıcılığında Qarabağ dərdi Göyçə, Zəngəzur dərdi ilə qovuşur. Tariximizin və taleyimizin varlığına dərdlə hopdurulan bu gerçəklik şairin yeni dərdi ilə birləşib fəryad qoparır. H.Kürdoğlu poeziyasının bu məqamı barədə ədəbiyyatşünas-tənqidçi Nadir Cabbarlı yazır: «Şairin şeirlər toplusunun sosial-millət dəyərlərindən biri də poetik mühakimənin o taylı – bu taylı vahid, bütöv Azərbaycan ideyası ətrafında təmərküzləşməsində ifadə olunur. Qarabağ, Göyçə, Zəngəzur dərdi Cənub dərdi ilə qovuşanda, Təbriz, Ərdəbil, Qarabağ həsrəti ilə çalkeçid olanda məhz belə bir dərd bütövlüyündə və tamlığında Vətən də bütövləşir, milli-tarixi taleyin faciəvi əzəməti bütün möhtəşəmliyi ilə dərk oluna bilir. Şairin «Qarabağa xəyalı səfər»ində, bu səfər təəssüratının bəhrəsi olan silsilə şeirlərində zorakı ayrılığın, məcburi həsrətin doğurduğu hüzn dolu xiffətin, göynər sızıltıları görməmək mümkün deyil»(2)

Hüseyn Kürdoğlunun yaradıcılığında vətənpərvərliyin poetik dərkini izləyən Əli Aslanoglu yazır: «Hüseyn Kürdoğlu mənəvi ölümü maddi ölümdən daha dəhşətli hesab edir. Elə buna görə də Qarabağın faciəsinin ümumən ölkənin, onun vətəndaşlarının melodramına çevrilməsinə qarşı çıxır, çünki mənən əzilib alçalın xalq qələbə əldə edə bilməz, Vətən əsgəri üçün qürur və əzəmət ən vacib şərtlərdən biridir. Torpağı azad etmək üçün onun dərdini anlamaq yox, qeyrət və hiddət libasını geyib döyüşə atılmaq lazımdır».

İşğal altında qalmış ana yurdun xarabazara çevrilməsi, hər yaz uçub gələn qaranquşların öz yuvasını tapa bilməməsi və bütün bunlara uzaqdan seyriçi kimi baxılması şairə xəcalət təri gətirir, hətta heyvanların da öz ərazisi, yurd-yuvası uğrunda vuruşduğunu misal gətirməklə həmvətənlərini aktiv mübarizəyə, döyüşə səsləyir:

Hanı bu dağın obası,

Fəryad çəkir xarabası
Nədam-daşvar, nəyuvası,
Qaranquşdanutanıram.

Meşədəxəyalımçaşır,
Qarakölgələrdolaşır.
Yerüstəyısavaşır,
Busavaşdanutanıram(1.36)

H.Kürdoğlu Vətənə sədaqət hissələrini o qədər güclü məzmun çalarında oxucuya təqdim edir ki, Vətən onun sahibi olmaq istəyən insanın nəzərində ilahiləşir, müqəddəsləşir, mötəbərələşir. Hüseyn Kürdoğlu şeirlərinin məzmun dəyəri vətənə sədaqəti, Vətən üçün döyünən ürəyinin harayı ilə hayqırır. Onun poetik qəhrəmanının düşüncəsinə görə, Vətən üçün döyünən ürək Vətənin dar günündə fədakarlığa hazır olmalıdır. Qəhrəmanlıq, fəlakət məqamında yaranırsa, ən müqəddəs, nəcib hiss olan vətənpərvərlik də Vətənin toxunulmaz mənliliyinə qarşı qatı düşmən hərsliliyi yönəldə kəskinləşib sivri qılınca çevrilir.

Akademik B.Nəbiyev haqlı olaraq yazır ki, «mən inanıram ki, ürəkdən gəlidiyi üçün və ustalıqla yazıldığı üçün bu əla şeirlər Qarabağ uğrunda, Vətən uğrunda döyüşlərdə mütləq xalqımızın kərimə gələcək, öz nəcib vətənpərvərlik missiyasını tam ləyaqəti ilə yerinə yetirəcəkdir (3.3).

H.Kürdoğlunun vətənpərvərlik ruhunda yazdığı şeirləri şübhəsiz ayrıca tədqiqat tələb edir.

Dərdə, möhnətə, əzaba, vətəndə vətənsizlik, bu ağrılara dözümsüzlük motivi daşıyan müəllif bayatıları dolayısı ilə vətən torpağına sevginin, məhəbbətin, ana yurdun övladlarına bağlılığın ifadəçisidir. H.Kürdoğlu özünün müəllif bayatılarında kiçik bədii quruluş imkanları daxilində sərrast poetik obrazlar, uğurlu bədii təsvir vasitələri, cazibədar üslub çalarları yaratmaqla Qarabağ mövzusunda yazdığı bayatılarını bədii quruluş baxımından ustalıqla cilalamış, onları poetik əlvanlıq, dil-üslubca qeyri-adiliklə zənginləşdirmişdir:

Çöllərə qırov düşdü,
Xəyalıma ov düşdü
Laçının həsrətindən,
Qanıma alov düşdü. (1.25)

Qarabağ qara bağlar,
Qanıçən ara bağlar.
Qırxqızın sinəsində
Ağ duman yara bağlar. (1.66)

Şair H.Kürdoğlunun şeirlərinin folklordan qidalanması məsələsinə toxunan prof.Ş.Salmanov yazır: «H.Kürdoğlu poeziyası zahirən bəlkə də ənənəvi poeziyadır. Çünki onun poeziyasında əsas poetik formalar xalq şeiri formalarıdır; bu qoşmadır, gəraylıdır, bayatıdır; son kitablarında, şeirlərində isə klassik formalardır, məsələn, qəzəldir. Öz poetik sistemi etibarilə H.Kürdoğlu xalq və klassik poeziya məktəbinə mənsub şairdir. Lakin, hətta bu qədim, möhkəm, sarsılmaz ənənələri olan poetika sistemində belə H.Kürdoğlu yeni və özünəməxsus şairdir» (4.2).

H.Kürdoğlu poeziyasında bu xalq qəhrəmanları daha çox xatırlanır. Şair «Vətəndaş» şeirində doğma vətən torpaqlarının ərazilərinin kiçilməsini nəzərdə tutub Dədə Qorqudun, qoç Koroğlunun adların çəkməklə oxucusunu silkələyir:

Xan Arazın oğlu, şah Kürün oğlu,
O Qorqud ozanım, o qoç Koroğlu
Yerlərə yaraşlıq, göylərə bağlı,
Nə qədər dastanın vətəndaşıyam. (1.7)

Hüseyn Kürdoğlundan gətirdiyimiz nümunələr bir daha onu göstərdi ki, şair 90-cı illər poeziyasında yadda qalan nümunələr yaratmışdır. Sadəlik, folklorə yaxınlıq Hüseyn Kürdoğlunun yazdığı bütün əsərlərin qayəsini təşkil edir. (5.214)

Ədəbiyyat

- 1.H.Kürdoğlu. "Yurduma qurbandır sözüüm", Bakı 2005
- 2.N.Cabbarlı. "Yaralı torpaq ağrısıyla", "Ədəbiyyat qəzeti", 1997
- 3.B.Nəbiyev. "Yurduma qurbandır sözüüm" kitabına ön sözdən. Bakı 2005
- 4.Ş.Salmanov. "Nəslin bir yarpağında düşdü". Ədəbiyyat qəzeti, 18 iyul 2003
- 5.M.Nəcəfova. "Poeziya və Qarabağ problemi" Bakı, 2009

Açar sözlər: Vətən, torpaq, poeziya, müasirlik

Ключевые слова: Родина, земля, поэзия, современность

Key words: Homeland, land, poetry, modernity

Тема Карабахиа тоски по родине являются основным предметом творчества Г.Курдоглу. В этом отношении творчество поэта обрело новые качества. Методы художественного выражения и описания, система лирических образов и т.д. стали проявляться в творчестве поэта в новом облике. В 90-х годах творчество Г.Курдоглу посвященное Карабаху было связано с Гойчей и Зангезуром. Эта реальность, которая глубоко укоренилась на страницах нашей истории и в наших судьбах, слилось с новым горем поэта. Поэт создал памятные примеры в поэзии 90-х годов. Простота, близость к фольклору составляют основу всех произведений Гусейна Курдоглу.

PATRIOTISM IN THE WORKS OF HUSEIN KURDOGLU SUMMARY

The theme of Karabakh, homesickness is the main subject of creativity of G. Kurdoglu. In this regard, the poet's work acquired new qualities. Methods of artistic expression and description, the system of lyrical images, etc. began to appear in the works of the poet in a new guise. In the 90s, the creativity of Kurdoglu dedicated to Karabakh was associated with Goycha and Zangezur. This reality, which is deeply rooted in the pages of our history and in our destinies, merged with the new grief of the poet. The poet created memorable examples in the poetry of the 90s. Simplicity, proximity to folklore form the basis of all works of Husein Kurdoglu.

HÜSEYN KÜRDOĞLU YARADICILIĞINDA VƏTƏNPƏRVƏRLİK XÜLASƏ

H.Kürdoğlu üçün «Qarabağ mövzusu, vətən həsrəti yaradıcılığının başlıca mövzusunə çevrildi. Bu mövzuda şairin yaradıcılığı yeni keyfiyyətlər tapdı. Bədii ifadə və təsvir vasitələri, lirik obrazlar sistemi və s. şairin qələmində yeni məzmununda, yeni çalarda təzahür etməyə başladı. H.Kürdoğlunun 1990-cı illər yaradıcılığında Qarabağ dərdi Göyçə, Zəngəzur dərdi ilə qovuşur. Tariximizin və taleyimizin varlığına dərdlə hopdurulan bu gerçəklik şairin yeni dərdi ilə birləşib fəryad qoparır. Şair 90-cı illər poeziyasında yadda qalan nümunələr yaratmışdır. Sadəlik, folklorə yaxınlıq Hüseyn Kürdoğlunun yazdığı bütün əsərlərin qayəsini təşkil edir.

RƏYÇİ: dos. E.Vəliyeva